

II. Manželství

Úkoly:

1. Uveďte, čím se odlišuje vztah založený manželstvím od tzv. nesezdaného soužití a od soužití osob téhož pohlaví.
2. Vysvětlete, co to je „předodдавkové“ řízení a jaký má význam.
3. Co to je „sňatečná“ způsobilost?
4. Uveďte, jakou formou je možné uzavřít manželství a zda zákon některou z nich preferuje.
5. Posuďte, kdy vzniká manželství a jaký význam má zápis manželství do knihy manželství (matriky).
6. Uveďte, co je neplatné manželství. Srovnejte neplatnost podle zákona o rodině s neplatností v občanském právu.
7. Co je podstatou *konvalidace*?
8. Uveďte, co znamená „zdánlivé“ manželství. Zná rodinné nebo občanské právo termín „zdánlivý“, event. „nicotný“ právní úkon?
9. Má oddělená domácnost manželů nějaký právní význam? Pokud ano, uveďte na konkrétních ustanoveních zákona o rodině, jaký.
10. Pokuste se definovat termín „zvlášť závažná újma“ a naznačte jeho uplatnění v právní úpravě rozvodu a vyživovací povinnosti pro dobu po rozvodu.
11. Pokuste se vymezit termín „kvalifikovaný rozvrat“ vztahů mezi manžely.
12. Uveďte, jaké postavení má nezletilé dítě v případě rozvodu jeho rodičů.
13. Kdo chrání zájmy nezletilého dítěte v případě rozvodu jeho rodičů, event. před rozvodem?
14. Znevýhodňuje některé ustanovení právního řádu České republiky muže v případě rozhodování o svěření dítěte do výchovy pro dobu po rozvodu?
15. Má dítě právo se k rozvodu svých rodičů vyjádřit?

16. Mohla by mediace u rozvodu napomoci smírnému řešení rodinného konfliktu?

Příklady k řešení

1) Nezletilá Adéla Pokorná podala návrh, aby jí bylo povoleno uzavřít manželství se zletilým Janem Kolomazníkem. Po provedeném řízení soud návrhu vyhověl a rozsudek o povolení uzavřít manželství nabyl právní moci. Mezi snoubenci však došlo k závažné neshodě a k uzavření manželství nepřistoupili.

Uveďte, zda Adéla Pokorná právní mocí rozsudku o povolení uzavřít manželství nabyla zletilosti, příp. zda může uzavřít manželství s jiným mužem.

2) Sedmnáctiletá nezletilá Bětko Malá podala návrh na povolení uzavřít manželství se zletilým Oliverem Laštůvkou. Uvedla, že mezi nimi existuje již delší dobu silný citový vztah a z tohoto důvodu má jejich manželství dobrou perspektivu svého vývoje. Rodiče nezletilé uvedli, že souhlasí s uzavřením manželství jejich dcery, neboť známost trvá již přes rok, Oliver Laštůvka se jim jeví jako člověk s dobrými povahovými vlastnostmi. Snoubenec nezletilé uvedl, že má k Bětce rovněž silný citový vztah, v blízké době má vyjet na mezinárodní půlroční expedici do Antarktidy, a proto by se rád ještě před odjezdem co nejrychleji s nezletilou oženil.

Posuďte, zda v daném případě byly splněny podmínky pro povolení uzavřít manželství nezletilé navrhovatelce, případně jaké další důkazy by soud měl provést.

3) Šestnáctiletá nezletilá Anna Kovářová podala návrh na povolení uzavřít manželství se zletilým Pavlem Malým. V návrhu uvedla, že se jedná o vážnou

známost, která trvá již tři čtvrtě roku a že s Pavlem Malým očekává narození dítěte. Rodiče nezletilé uvedli, že nesouhlasí s tím, aby nezletilá uzavřela manželství, neboť podle jejich názoru ještě není pro manželství zralá a snoubenec není pro nezletilou vhodným partnerem s ohledem na značný věkový rozdíl. Často se spolu hádají, několikrát se stalo, že k nim přišel v podnapilém stavu. Navíc je již dvakrát rozvedený a z každého manželství má jedno dítě. Z těchto důvodů jí vždy ve známosti bránili. Snoubenec nezletilé Pavel Malý uvedl, že se cítí být otcem dítěte, které se má narodit, a že má k nezletilé silný citový vztah. Popřel, že by se s nezletilou častěji hádal, podle jeho názoru šlo jen o bezvýznamné názorové neshody. Rovněž popřel, že by nadměrně požíval alkoholické nápoje. Po uzavření manželství budou bydlet s nezletilou v domě jeho rodičů, kde jim bude uvolněn dvoupokojový byt. On sám má velice slušný příjem a také jeho rodiče jsou ochotni pomáhat nezletilé s péčí o dítě.

Uvažte, zda v daném případě jsou splněny podmínky pro povolení uzavřít manželství nezletilé navrhovatelce.

4) Nezletilá Alice Pokorná a zletilý Jan Masařík souhlasně prohlásili před osobou vykonávající činnost duchovního registrované náboženské společnosti, že spolu vstupují do manželství, a to veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Oddávající nepřihlédl ke skutečnosti, že nevěstě bylo v okamžiku uzavření manželství teprve 17 let, protože církevní manželské právo této církve připouští uzavření platného manželství od 16 let, a přijal souhlasné prohlášení o vstupu do manželství. Nevyžádal si rovněž předložení osvědčení vydaného matrikou, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Po uzavření manželství pak Alice Pokorná dodatečně požádala soud o povolení uzavřít manželství.

Uvažte, jak by v daném případě měl soud postupovat.

5) Snoubenci Jana Krátká a Jiří Minařík souhlasně prohlásili před oddávajícím duchovním Církve československé husitské, že spolu vstupují do manželství. Snoubenka však byla jiného náboženského vyznání než snoubenec, a proto na něj naléhala, aby manželství uzavřeli ještě před duchovním církve Adventisté sedmého dne.

Posuďte, jaký význam by měl církevní obřad uzavřený před církví Adventisté sedmého dne. Kdy došlo k uzavření manželství?

6) Při zápisu manželství uzavřeného církevní formou do matriky bylo z protokolu o uzavření manželství zjištěno, že jeden ze svědků nebyl v okamžiku uzavření manželství zletilý. Oddávající duchovní k této skutečnosti nepřihlédl a přijal prohlášení snoubenců o vstupu do manželství.

Uvažte, zda je manželství platné, případně jak by mělo být v této věci postupováno.

7) Rozsudkem okresního soudu bylo prohlášeno za neplatné manželství uzavřené mezi Annou Měšťánkovou Pokornou a Jaromírem Měšťánkem z důvodu bigamie. V době od uzavření manželství do právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné se v manželství narodilo jedno dítě, nezl. Anna Měšťánková. Druhé dítě, nezletilý Petr Měšťánek, se narodil dva měsíce po právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné.

Manželé po dobu trvání manželství nabyli ze společných prostředků dům, chatu, osobní vůz a bytové zařízení.

Uveďte, jakým způsobem budou vyřešeny osobní a majetkové vztahy mezi manžely a vztahy k jejich společným dětem.

8) Slečna Lenka Novotná a pan Jan Kovář uzavřeli po velmi krátké známosti manželství. Svatební obřad proběhl bez účasti rodičů a příbuzných pana ženicha, neboť se, jak sám tvrdil, se svou rodinou již léta nestýkal.

Zanedlouho, po narození dítěte, manžel opustil rodinu a nedal o sobě vědět. Na výživu dítěte nepřispěl ničeho. Proto podala paní Lenka Kovářová návrh na úpravu poměrů k nezletilé Monice. V řízení vyšlo najevo, že pan Jan Kovář je „někdo úplně jiný“. Uvedl, že asi před třemi lety mu byly odcizeny veškeré doklady. Jeho občanským průkazem prokazoval „svoji totožnost“ Josef Pokorný. Stalo se tak i při uzavírání manželství.

Uveďte, lze uvést právní stav (matriční zápisy ve věci manželství a otcovství) do souladu se stavem faktickým? Jakým způsobem lze manželství „ukončit“?

9) Pan Václav Mošna podal žalobu o rozvod manželství, které bylo uzavřeno teprve před třemi měsíci. Uvedl, že s manželkou si již od začátku manželství nerozuměli a proto opustil společnou domácnost a manželské soužití do budoucna nehodlá obnovit. Manželka u jednání vypověděla, že manželství neplní svoji funkci a svůj souhlas k sňatku hodnotí jako nerozvážený čin.

V řízení vyšlo najevo, že výlučným nájemcem „rodinného“ bytu byl před svatbou pan Václav Mošna, který do bytu nejprve svoji současnou manželku přihlásil jako svoji sestřenicí a až po té si ji vzal. Nyní bydlí se svojí první ženou.

Soud žalobu o rozvod zamítl.

Z odůvodnění se podává, že snoubenci neuzavřeli manželství s cílem vytvořit harmonické, pevné a trvalé životní společenství, ale s cílem zajistit účinky uvedené v § 704 odst. 1 občanského zákoníku, tedy vzniku společného nájmu bytu manžely. Manželství je neplatné podle § 39 občanského zákoníku, neboť manželství bylo uzavřeno v rozporu s § 1 zákona o rodině a příčí se dobrým mravům. S ohledem na to, že je manželství neplatné, nemůže být rozvedeno. Dle názoru soudu je na účastnících, aby se domáhali neplatnosti manželství.

Vysvětlete rozdíl mezi neplatností podle občanského zákoníku a neplatným a zdánlivým manželstvím podle zákona o rodině. Uveďte, jakým kodexem se musí soudce řídit. Zná náš právní řád *tzv. manželství naoko*?

10) Rozsudkem ze dne 14. 6. 2004 soud vyslovil, že manželství uzavřené mezi Marií Krátkou a Janem Krátkým se rozvádí. Oba účastníci řízení se vzdali práva na odvolání. Podle potvrzení pošty byl rozsudek o rozvodu právnímu zástupci manželky doručen dne 9. 7. 2004, doručení manželovi nebylo vykázáno, neboť zásilku nepřevzal. Po návratu z dovolené dne 10. 7. 2004 našla Marie Krátká svého bývalého manžela doma mrtvého. Přivolaný lékař napsal do úmrtního listu jako den smrti Jana Krátkého datum 8. 7. 2004.

Uveďte, jakým způsobem zaniklo manželství a zamyslete se nad právními následky zániku manželství.

11) Navrhovatelka dne 17. 9. 2004 podala návrh na rozvod manželství. Současně s tímto návrhem byl podán i návrh na úpravu poměrů k nezl. Anežce Kovářové, nar. 8. 4. 1994, a nezl. Janu Kovářovi, nar. 6. 7. 1999, pro dobu po rozvodu. Opatrovnický soud rozhodl o svěření obou nezletilých dětí do výchovy matky a otcí stanovil na nezl. Anežku výživné ve výši 2 800,- Kč a na nezl. Jana výživné ve výši 1 900,- Kč, počínaje právní mocí rozsudku o rozvodu. Rozsudek opatrovnického soudu nabyt právní moci dne 14. 1. 2005. Po nabytí právní moci rozsudku o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu vzala navrhovatelka svůj návrh na rozvod zpět. Usnesení soudu o zastavení řízení o rozvod manželství nabylo právní moci dne 28. 2. 2005. Protože však vztahy mezi manžely se znovu vyhrotily, podala navrhovatelka v dubnu roku 2005 nový návrh na rozvod manželství.

Uvažte, zda je třeba znovu rozhodovat o úpravě poměrů k nezletilým dětem.

12) Navrhovatel Miloš Novák podal návrh na rozvod manželství. V návrhu uvedl, že manželství považuje dlouhodobě za hluboce a trvale rozvrácené pro zásadní rozpory mezi manžely týkající se finančního hospodaření, trávení volného času apod. Manželka s návrhem na rozvod manželství nesouhlasila. Poukázala zejména na skutečnost, že neshody týkající se finančního hospodaření spočívaly zejména v tom, že manžel jí nepřispívá na společnou domácnost, veškeré příjmy ze svého pracovního poměru spotřebovává na své nákladné koníčky. Často navazoval intimní známosti s cizími ženami. V současné době navázal známost se ženou o dvacet let mladší, se kterou očekává narození dítěte. Manželství trvá již 23 let. Jeho občasné nevěry tolerovala a i nyní se domnívá, že jde pouze o dočasné vzplanutí. Vždy se řádně starala o domácnost a děti. I nadále pečuje o společnou domácnost, manželovi vaří, pere apod. Nyní, kdy děti jsou již zletilé, jí chce manžel lehkomyšlně opustit. Ona je však ochotna mu znovu odpustit a obnovit manželské soužití.

Uvažte, zda jsou dány podmínky pro rozvod manželství.

13) Soud péče o nezletilé schválil dohodu rozvádějících se rodičů, podle níž pro dobu po rozvodu se nezl. Monika Matějíčková svěruje do výchovy matky a otec se zavazuje přispívat na výživu nezletilé částkou 2 600,- Kč měsíčně počínaje právní mocí rozsudku o rozvodu. K návrhu na rozvod manželství se manželka písemně připojila a potvrdila skutečnost, že manželé spolu nežijí déle než šest měsíců ve společné domácnosti. Manželé rovněž k návrhu připojili smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů a práv a povinností společného bydlení pro dobu po rozvodu s úředně ověřenými podpisy. Týden před nařízeným jednáním manželka zjistila, že základním důvodem, proč se manžel chce rozvést, je skutečnost, že navázal intimní známost s její nejlepší kamarádkou. Za této situace manželka u soudu uvedla, že s uzavřenou dohodou o vypořádání společného jmění manželů zásadně nesouhlasí.

Uvažte, zda je možné od této smlouvy odstoupit, zda jsou dány podmínky pro rozvod podle § 24a zák. o rod., případně zda soud může rozhodnout o rozvodu ve smyslu § 24 zák. o rod.

14) V řízení ve věci péče o nezletilé probíhajícím před rozvodem manželství oba rodiče trvali na svěřeni nezletilého sedmiletého dítěte do své výchovy.

Ze znaleckého posudku z oboru psychologie vyplynulo, že osobnostní profily otce i matky jsou velmi podobné. Matka je realistická, a až s tvrdým smyslem pro účelnost. Jedná na základě praktického, logického uvážení a zcela nesentimentálně. Je výchovně schopná. K nejproblematictějším rysům osobnosti patří nadměrný sklon k tvrdé praktičnosti. Zdůrazňování praktických stránek života může dítě vnímat jako nedostatek citu a nadměrnou tvrdost. Pokud jde o otce, znalec dospěl k závěru, že i otec je výchovně schopný. Na rozdíl od matky je silně sebevědomý, dominantní a až tvrdošijně přísný. Hodně prosazuje vlastní názory a přání. Stejně jako matka je veselý a hovorný. Stejně jako matka je aktivní, přátelský a také impulzivní. Nevýhodou výchovných přístupů otce je značná dominance a vyžadování nadměrné poslušnosti. V závěru znalec uvedl, že s ohledem na podobné osobnostní profily otce i matky by doporučoval střídavou výchovu.

Orgán sociálně-právní ochrany jako kolizní opatrovník nezletilého se přikláněl s ohledem na jeho věk k jeho svěřeni do výchovy matky. Ve výchovné zprávě bylo uvedeno, že na otázku sociální pracovnice, se kterým z rodičů by nezletilý po rozvodu chtěl bydlet, uvedl, že s maminkou i tatínkem společně.

Matka se střídavou výchovou zpočátku nesouhlasila, později v řízení byla ochotna připustit střídavou výchovu, ovšem jediné v rozsahu po týdnu.

Uvažte, jaké rozhodnutí by nejspíše odpovídalo zájmům dítěte.

Do jaké míry by soud měl brát zřetel ke stanovisku dítěte, kdyby mu v době rozhodování soudu bylo čtrnáct let a ze znaleckého posudku by vyplynulo, že nezletilý preferuje více jednoho z rodičů?

